

GEZ	KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość
1. Nazwa ZAŁOŻENIE FOLWARCZNE	2. Czas powstania 2. połowa XIX w.	DĘBOWO	
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym 		4. Adres ulica i nr: Bohaterów 2 nr działki: 169 współrzędne: 53.187753, 17.491914 5. Przynależność administracyjna województwo kujawsko-pomorskie powiat nakielski gmina Sadki 6. Formy ochrony Obiekt ujęty w wojewódzkiej ewidencji zabytków Obiekt ujęty w Gminnej ewidencji zabytków Gminy Sadki, przyjętej Zarządzeniem nr 94.2022 Wójta Gminy Sadki z dnia 1 grudnia 2022 r.	

Mapa założenia i części miejscowości Dębowo – kolorem czerwonym oznaczono założenie folwarczne

Założenie folwarczne w Dębowie stanowi część dawnego zespołu majątku ziemskiego, kształtowanego w XIX w. i na początku XX w. Zlokalizowane jest na północ od dawnej części rezydencjonalno-parkowej, z którą tworzyło historycznie powiązany układ funkcjonalno-przestrzenny.

Folwark został ukształtowany jako zorganizowany zespół zabudowy gospodarczej skupionej wokół dużego, prostokątnego podwórze. Zabudowania sytuowano wzdłuż granic podwórze, tworząc czytelne pierzeje charakterystyczne dla zespołów folwarcznych tego okresu. Układ przestrzenny podporządkowany był funkcji gospodarczej oraz komunikacji wewnętrznej zespołu.

W skład zespołu wchodziły liczne budynki o funkcjach produkcyjnych, inwentarskich, magazynowych i technicznych, m.in. stodoła, obora, wolarnia, wozownia oraz obiekty zaplecza technicznego. W pobliżu funkcjonowała również gorzelnia, stanowiąca element przetwórczego zaplecza majątku. Całość była powiązana funkcjonalnie z częścią rezydencjonalno-parkową oraz otaczającymi gruntami rolnymi.

Istotnym elementem organizacji przestrzennej folwarku była komunikacja. Do zespołu prowadził wjazd od strony głównego ciągu komunikacyjnego miejscowości, a układ dróg wewnętrznych umożliwiał obsługę poszczególnych budynków gospodarczych. Założenie było również powiązane z infrastrukturą techniczną, w tym z wieżowym obiektem technicznym, określanym jako wieża ciśnień lub stacja transformatorowa.

Po II wojnie światowej majątek został upaństwowiony i użytkowany jako Państwowe Gospodarstwo Rolne. Okres ten wiązał się z dalszym użytkowaniem zabudowy gospodarczej, ale także z jej częściowymi przekształceniami. W drugiej połowie XX w. w obrębie zespołu wprowadzono nowe obiekty o funkcjach mieszkalnych i gospodarczych, które częściowo zakłóciły czytelność historycznej kompozycji przestrzennej.

Pomimo przekształceń zachowane pozostają podstawowe cechy historycznego założenia folwarcznego: lokalizacja względem dawnej części rezydencjonalno-parkowej, układ dużego podwórze gospodarczego, rozmieszczenie zabudowy wzdłuż jego granic oraz czytelne powiązania funkcjonalne pomiędzy poszczególnymi budynkami. Wartość zabytkowa zespołu wynika z zachowanej struktury przestrzennej, historycznej funkcji gospodarczej, obecności licznych budynków folwarcznych oraz znaczenia założenia jako świadectwa dawnej organizacji majątku ziemskiego w Dębowie.

Stan zachowania założenia folwarcznego w Dębowie należy określić jako dostateczny. Historyczny układ przestrzenny zespołu pozostaje czytelny w zarysie, zwłaszcza w postaci dużego podwórze gospodarczego oraz rozmieszczenia zabudowy wzdłuż jego granic. Układ ten uległ jednak przekształceniom funkcjonalnym i kompozycyjnym. Zachowane relikty dawnych powiązań komunikacyjnych nie tworzą już w pełni czytelnego systemu, a granice kompozycyjne zespołu oraz jego powiązania widokowe z dawną częścią rezydencjonalno-parkową uległy częściowemu zatarciu.

Należy dążyć do zachowania historycznego układu przestrzennego zespołu folwarcznego, w szczególności czytelnego zarysu podwórze gospodarczego, rozmieszczenia zabudowy wzdłuż jego granic oraz relacji przestrzennych pomiędzy poszczególnymi obiektami.

Wskazane jest uporządkowanie układu komunikacyjnego poprzez zachowanie czytelnych historycznych ciągów oraz, w miarę możliwości i na podstawie rozpoznania historycznego, przywrócenie ich dawnych przebiegów i powiązań funkcjonalnych. Należy również dążyć do ochrony i konserwacji zachowanych budynków historycznych, ze szczególnym uwzględnieniem ich brył, gabarytów, materiału, detalu architektonicznego oraz relacji przestrzennych w obrębie zespołu.

Rekomenduje się porządkowanie przestrzeni zespołu poprzez ograniczanie elementów przypadkowych, tymczasowych oraz dysharmonizujących z historycznym charakterem założenia. Wskazane jest także dążenie do przywrócenia czytelności powiązań przestrzennych i widokowych pomiędzy częścią folwarczną a dawną częścią rezydencjonalno-parkową.

Zaleca się przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji architektoniczno-konserwatorskiej zespołu oraz pogłębionego rozpoznania historycznego, które pozwolą na precyzyjne określenie zakresu zachowanych wartości zabytkowych oraz kierunków dalszych działań porządkowych, konserwatorskich i rewitalizacyjnych.

**Kinga Makowska
Michał Horbowicz
Ochrona Zabytków KRESY
03.2026 r.**

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość	
1. Nazwa		2. Czas powstania		DĘBOWO	
STODOŁA w zespole DWORSKO-PARKOWYM		1895 r.			
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym				4. Adres	
				ulica i nr: Bohaterów 2	
widok w kierunku południowo-zachodnim				nr działki: 169	
				współrzędne: 53.187242, 17.491076	
widok w kierunku północno-zachodnim				5. Przynależność administracyjna	
				województwo kujawsko-pomorskie	
				powiat nakielski	
				gmina Sadki	
				6. Formy ochrony	
				Obiekt wpisany do rejestru zabytków pod numerem: A/1408 z dnia 15.06.1987 r.	
				Założenia dworsko-parkowe:	
				• Park	
				• Stajnia	
				• Stodoła	
				• Wolarnia	
				• Chlewnia	
				• Obora	
				• Wieża ciśnień	
				• Wozownia, ob. Magazyn	
				• Dom mieszkalny	

8. Historia, opis i wartości

Zabudowa gospodarcza zespołu dworsko-parkowego w Dębowie stanowi istotny element historycznego układu przestrzennego dawnego majątku, odzwierciedlając jego funkcję produkcyjną oraz skalę działalności rolniczej.

Stodoła z 1895 r. jest zlokalizowana w obrębie zespołu folwarcznego w Dębowie, po zachodniej stronie zbiornika wodnego. Budynek założony jest na planie prostokąta, ma wydłużoną bryłę i przykryty jest dachem dwuspadowym.

Obiekt wzniesiony jest w konstrukcji murowanej, z zastosowaniem muru mieszanego z kamienia polnego oraz cegły ceramicznej pełnej. Elewacje opracowane są w charakterystyczny sposób: pola z kamienia polnego rozdzielone są pasami cegły, tworząc czytelny geometryczny podział elewacji. Budynek posadowiony jest na kamiennym cokole.

W elewacjach podłużnych znajdują się trzy pary wrót przejazdowych, zamkniętych łukowo, stanowiących podstawowy element funkcjonalny obiektu. Zachowany jest ceglany gzyms podokapowy, podkreślający horyzontalny układ elewacji.

Według danych archiwalnych więźba dachowa wykonana jest w układzie płatwiowokleszczowym ze stółcem podwójnym leżącym i pojedynczym wiszącym oraz elementami więźby wieszarowej. Pokrycie dachowe zostało wtórnie wymienione na blachę.

Wartość zabytkowa obiektu wynika z zachowanej funkcji w strukturze dawnego zespołu folwarcznego, czytelnej bryły, historycznej konstrukcji murowanej, charakterystycznego opracowania elewacji z kamienia i cegły oraz zachowanych elementów detalu ceglanoego.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania obiektu należy ocenić jako dobry. Budynek zachował czytelną bryłę, gabaryty, konstrukcję oraz istotne walory architektoniczne i materiałowe. Przekształceniem wtórnym jest wymiana pokrycia dachowego na blachę.

Należy dążyć do zachowania bryły budynku, w tym jego gabarytów, proporcji oraz formy dachu dwuspadowego. Rekomenduje się zachowanie i konserwację charakterystycznego opracowania elewacji z kamienia polnego i cegły.

Wskazane jest prowadzenie prac konserwacyjnych elewacji, obejmujących oczyszczenie powierzchni, uzupełnienie ubytków oraz naprawę spoin z zastosowaniem materiałów i technologii dostosowanych do historycznego charakteru oraz sposobu wykonania muru. Zaleca się zachowanie i konserwację ceglanoego gzymsu podokapowego oraz kamiennego cokołu.

Należy zachować układ i formę otworów wrotowych jako elementów definiujących pierwotną funkcję gospodarczą budynku. W przypadku przyszłych prac remontowych dachu wskazane jest rozważenie zastosowania pokrycia bardziej odpowiadającego historycznemu charakterowi obiektu.

Wskazane jest prowadzenie okresowej kontroli stanu technicznego budynku, w szczególności konstrukcji murowanej, więźby dachowej, pokrycia dachu, gzymsu, cokołu oraz stref narażonych na zawilgocenie.

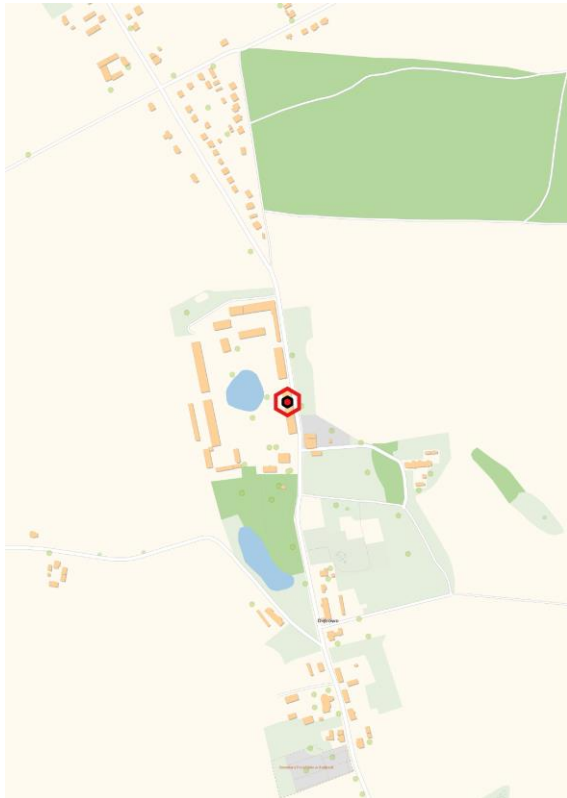
Z uwagi na objęcie obiektu ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków, wszelkie prace w jego obrębie muszą być przeprowadzane w konsultacji i za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

**Kinga Makowska
Michał Horbowicz
Ochrona Zabytków KRESY
03.2026 r.**

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość	
1. Nazwa		2. Czas powstania		DĘBOWO	
WOLARNIA w zespole DWORSKO-PARKOWYM		1869 r.			
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym				4. Adres	
				ulica i nr: Bohaterów 2	
widok w kierunku północno-zachodnim				nr działki: 169	
				współrzędne: 53.187596, 17.493152	
widok w kierunku północno-wschodnim				5. Przynależność administracyjna	
				województwo kujawsko-pomorskie	
				powiat nakielski	
				gmina Sadki	
				6. Formy ochrony	
				Obiekt wpisany do rejestru zabytków pod numerem: A/1408 z dnia 15.06.1987 r.	
				Założenia dworsko-parkowe:	
				• Park • Stajnia • Stodoła • Wolarnia • Chlewnia • Obora • Wieża ciśnień • Wozownia, ob. Magazyn • Dom mieszkalny	
					
				Gmina Sadki – fragment mapy lokalizacyjnej z zaznaczoną lokalizacją obiektu. Opracowanie własne w środowisku QGIS na podstawie usługi WMTS „Mapa podkładowa”	

8. Historia, opis i wartości

Zabudowa gospodarcza zespołu folwarcznego w Dębowie obejmuje obiekty o zróżnicowanej funkcji, stanowiące zaplecze produkcyjne dawnego majątku ziemskiego. Budynki te cechują się trwałą konstrukcją oraz uporządkowaną kompozycją elewacji, odzwierciedlającą zarówno funkcję użytkową, jak i estetykę architektury folwarcznej.

Budynek gospodarczy z 1869 r. zlokalizowany jest w obrębie zespołu folwarcznego, po wschodniej stronie zbiornika wodnego. Obiekt założony jest na planie prostokąta, ma wydłużoną bryłę, dwie kondygnacje oraz użytkowe poddasze. Przykryty jest dachem dwuspadowym. Od strony południowej do budynku przylega kolejny obiekt gospodarczy, dawna stajnia.

Budynek wzniesiony jest z cegły ceramicznej i posadowiony na kamiennym cokole. Elewacje opracowane są w sposób regularny, z wyraźnym podziałem osiowym. W elewacji podłużnej czytelny jest rytm otworów okiennych wyznaczających dziewięcioosiową kompozycję elewacji.

W elewacjach występują otwory okienne o zróżnicowanej wielkości, częściowo przekształcone. W kondygnacji parteru znajdują się również otwory drzwiowe oraz wrota gospodarcze. W elewacji tylnej zlokalizowane są trzy wejścia, w tym dwa zachowane wrota oraz jeden otwór przekształcony wtórnie na wejście z drzwiami.

Na elewacji szczytowej widoczna jest data budowy – 1869 r. Elewacje zwieńczone są dekoracyjnym gzymsem ceglany z motywem ząbkowania, stanowiącym istotny element detalu architektonicznego.

Budynek stanowi ważny element historycznej zabudowy gospodarczej zespołu folwarcznego w Dębowie, a jego wartość wynika z zachowanej bryły, materiału, datowania, detalu ceglano oraz czytelnego związku z dawną funkcją gospodarczą majątku.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania obiektu należy ocenić jako dość dobry. Budynek zachował czytelną bryłę, historyczny materiał budowlany oraz detal architektoniczny, przy niewielkich przekształceniach wtórnych.

Należy dążyć do zachowania bryły budynku, w tym jego gabarytów, proporcji oraz formy dachu dwuspadowego. Rekomenduje się zachowanie i konserwację ceglanej struktury elewacji, w tym detalu w postaci gzymsu ceglano z motywem ząbkowania oraz kamiennego cokołu.

Wskazane jest prowadzenie prac konserwacyjnych elewacji, obejmujących oczyszczenie powierzchni, uzupełnienie ubytków oraz naprawę spoin z zastosowaniem materiałów i technologii dostosowanych do historycznego charakteru oraz sposobu wykonania muru.

Należy zachować rytm i podziały otworów okiennych oraz drzwiowych. W przypadku przyszłych remontów lub przekształceń wskazane jest dążenie do przywrócenia właściwych proporcji i form otworów, zgodnych z historycznym charakterem obiektu. Rekomenduje się zachowanie istniejących wrót jako elementów charakterystycznych dla dawnej funkcji gospodarczej budynku.

Należy unikać dalszych przekształceń elewacji oraz bryły budynku, które mogłyby prowadzić do zatarcia jego wartości zabytkowych. Wskazane jest prowadzenie okresowej kontroli stanu technicznego obiektu, w szczególności konstrukcji, pokrycia dachowego, elewacji, cokołu oraz stref narażonych na zawilgocenie.

Z uwagi na objęcie obiektu ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków, wszelkie prace w jego obrębie muszą być przeprowadzane w konsultacji i za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

**Kinga Makowska
Michał Horbowicz
Ochrona Zabytków KRESY
03.2026 r.**

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość	
1. Nazwa		2. Czas powstania		DĘBOWO	
STAJNIA w zespole DWORSKO-PARKOWYM		1896 r.			
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym				4. Adres	
				ulica i nr: Dębowo	
widok w kierunku południowo-zachodnim				nr działki: 169	
				współrzędne: 53.187612, 17.493136	
widok w kierunku południowo-wschodnim				5. Przynależność administracyjna	
				województwo kujawsko-pomorskie	
				powiat nakielski	
				gmina Sadki	
				6. Formy ochrony	
				Obiekt wpisany do rejestru zabytków pod numerem: A/1408 z dnia 15.06.1987 r.	
				Założenia dworsko-parkowe:	
				• Park • Stajnia • Stodoła • Wolarnia • Chlewnia • Obora • Wieża ciśnień • Wozownia, ob. Magazyn • Dom mieszkalny	

widok w kierunku południowo-zachodnim

widok w kierunku południowo-wschodnim

8. Historia, opis i wartości

Dębowo zachowało historyczny układ przestrzenny związany z funkcjonowaniem majątku ziemskiego, w którym istotną rolę odgrywała rozbudowana zabudowa gospodarcza. Budynek inwentarskie, sytuowane w obrębie podwórza folwarcznego oraz wzdłuż głównych dróg, tworzą czytelne ciągi zabudowy, stanowiące świadectwo dawnej organizacji produkcji rolnej.

Budynek dawnej stajni, w części dokumentacji określany jako owczarnia, jest obecnie użytkowany jako obiekt inwentarski. Zlokalizowany jest w części gospodarczej zespołu folwarcznego, po wschodniej stronie założenia, wzdłuż ul. Bohaterów.

Obiekt przylega do sąsiedniego budynku gospodarczego, określanego jako wolarnia, z którym tworzy długi, jednorodny ciąg zabudowy o charakterze gospodarczym.

Budynek założony jest na planie wydłużonego prostokąta. Jest to obiekt parterowy, posadowiony na kamiennym cokole i przykryty dachem dwuspadowym. Bryła budynku jest niższa od sąsiedniego obiektu, co różnicuje kompozycję ciągu zabudowy gospodarczej. Budynek jest murowany z cegły ceramicznej, nietynkowany, z zachowanym gzymssem podokapowym.

Elewacja podłużna opracowana jest w sposób rytmiczny, z licznymi otworami drzwiowymi i okiennymi. W elewacji znajduje się sześć wrót drewnianych, z których część zachowała historyczną formę z ceglany nadprożami zamkniętymi łukiem odcinkowym. Na elewacji widoczne są metalowe kotwy murarskie w formie okrągłych tarcz, pełniące funkcję ściąągów konstrukcyjnych.

Czytelne są przekształcenia wtórne. Jedno z wejść zostało powiększone i przekształcone, o czym świadczy zastosowanie współczesnego nadproża. W partii powyżej gzymsu znajdują się dodatkowe otwory załadunkowe, związane z gospodarczym użytkowaniem poddasza.

Ślusarka okienna zachowana jest częściowo, jednak znajduje się w złym stanie technicznym. Widoczne są również zamurowania niektórych otworów. Pokrycie dachowe jest współczesne, wykonane z blachy.

Wartość zabytkowa obiektu wynika z jego funkcji w strukturze dawnego zespołu folwarcznego, zachowanej bryły, ceglanej konstrukcji, rytmicznej kompozycji elewacji, historycznych otworów wrotowych oraz czytelnego związku z dawną zabudową inwentarską majątku.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania obiektu należy ocenić jako dostateczny. Budynek zachował zasadniczą bryłę, gabaryty oraz czytelny związek z dawną funkcją inwentarską, jednak widoczne są przekształcenia wtórne oraz objawy zużycia materiałowego.

Należy dążyć do zachowania bryły budynku, jego długości, proporcji oraz formy dachu dwuspadowego. Wskazane jest zachowanie i konserwacja ceglanej struktury elewacji, w tym gzymsu podokapowego oraz detalu ceglanego.

Rekomenduje się przeprowadzenie prac konserwatorskich elewacji, obejmujących oczyszczenie powierzchni, usunięcie zabrudzeń i nawarstwień biologicznych, uzupełnienie ubytków oraz naprawę spoin z zastosowaniem materiałów i technologii dostosowanych do historycznego charakteru oraz sposobu wykonania muru.

Szczegółnej uwagi wymaga elewacja od strony ul. Bohaterów, wykazująca podwyższony stopień degradacji związany z bezpośrednią ekspozycją na czynniki atmosferyczne i zanieczyszczenia komunikacyjne. Widoczne zabrudzenia, nawarstwienia oraz rozwój mikroorganizmów wpływają niekorzystnie na stan materiałów elewacyjnych.

Wskazane jest uporządkowanie przekształceń wtórnych w obrębie otworów okiennych i drzwiowych. W miarę możliwości, na podstawie rozpoznania zachowanych śladów i układu ceglanego, należy dążyć do przywrócenia właściwych proporcji otworów oraz form nadproży.

Należy unikać dalszych przekształceń elewacji oraz wprowadzania nowych elementów mogących zaburzać kompozycję budynku. Wskazane jest prowadzenie okresowej kontroli stanu technicznego obiektu.

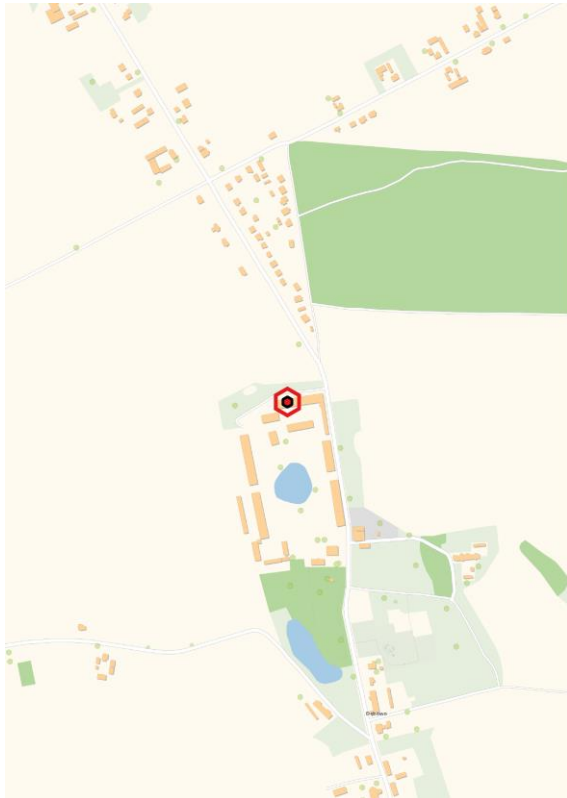
Z uwagi na objęcie obiektu ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków, wszelkie prace w jego obrębie muszą być przeprowadzane w konsultacji i za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

**Kinga Makowska
Michał Horbowicz
Ochrona Zabytków KRESY
03.2026 r.**

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość	
1. Nazwa		2. Czas powstania		DĘBOWO	
CHLEWNIA w zespole DWORSKO-PARKOWYM		2. połowa XIX w.			
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym				4. Adres	
				ulica i nr: Bohaterów 2	
widok w kierunku północno-zachodnim				nr działki: 169	
				współrzędne: 53.189132, 17.491756	
widok w kierunku południowo-zachodnim				5. Przynależność administracyjna	
				województwo kujawsko-pomorskie	
				powiat nakielski	
				gmina Sadki	
				6. Formy ochrony	
				Obiekt wpisany do rejestru zabytków pod numerem: A/1408 z dnia 15.06.1987 r.	
				Założenia dworsko-parkowe:	
				• Park • Stajnia • Stodoła • Wolarnia • Chlewnia • Obora • Wieża ciśnień • Wozownia, ob. Magazyn • Dom mieszkalny	
					
				Gmina Sadki – fragment mapy lokalizacyjnej z zaznaczoną lokalizacją obiektu. Opracowanie własne w środowisku QGIS na podstawie usługi WMTS „Mapa podkładowa”	

8. Historia, opis i wartości

Dębowo jest miejscowością o czytelnym, historycznie ukształtowanym układzie ruralistycznym, którego istotnym elementem pozostaje zespół dworsko-parkowy wraz z zabudową folwarczną. Układ zespołu, kształtowany w drugiej połowie XIX w., obejmował liczne budynki gospodarcze związane z funkcjonowaniem majątku ziemskiego, rozmieszczone w sposób podporządkowany organizacji produkcji rolnej.

Zabudowa folwarczna, pomimo przekształceń, zachowała w wielu przypadkach pierwotne relacje przestrzenne oraz czytelną funkcję gospodarczą, stanowiąc istotne świadectwo dawnej organizacji majątku ziemskiego.

Budynek gospodarczy, określany jako dawna chlewnia, pełniący także funkcję obory i warsztatów, wzniesiony został w drugiej połowie XIX w. Obiekt zlokalizowany jest w północnej części zespołu folwarcznego w Dębowie i stanowi jeden z elementów zamykających jego układ przestrzenny.

Budynek założony jest na planie prostokąta. Jest to obiekt parterowy, przykryty dachem dwuspadowym. Wzniesiony został z cegły ceramicznej, obecnie jest otynkowany. W wielu miejscach widoczne są prześwity ceglanej struktury pod warstwą tynku.

Elewacje zostały wtórnie przekształcone, m.in. poprzez zmianę lub powiększenie części otworów. Fragmentarycznie zachowały się elementy dawnej stolarki i ślusarki, w tym drewniane wrota.

Pokrycie dachowe wykonane jest z płyt falistych, azbestowo-cementowych i znajduje się w złym stanie technicznym. Na powierzchni pokrycia widoczne są zabrudzenia oraz nawarstwienia biologiczne w postaci mchów i porostów.

Obiekt nadal użytkowany jest gospodarczo, co wpłynęło na jego przekształcenia funkcjonalne i materiałowe. Pomimo wtórnych zmian budynek zachował czytelną bryłę, podstawowe cechy historycznej zabudowy folwarcznej oraz znaczenie jako element dawnego zaplecza gospodarczego zespołu.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania obiektu należy ocenić jako dostateczny. Budynek zachował zasadniczą bryłę, gabaryty oraz formę dachu dwuspadowego, jednak widoczne są przekształcenia wtórne oraz objawy degradacji materiałowej, zwłaszcza w obrębie pokrycia dachowego i elewacji.

Należy dążyć do zachowania bryły budynku, w tym jego gabarytów, proporcji oraz formy dachu dwuspadowego. Wskazana jest wymiana pokrycia dachowego z płyt falistych na materiał bardziej odpowiadający historycznemu charakterowi obiektu, przy jednoczesnym zachowaniu formy dachu i konstrukcji więźby.

W przypadku potwierdzenia wtórnego charakteru tynków wskazane jest rozpoznanie możliwości przywrócenia ekspozycji historycznego lica ceglanego, z zachowaniem oryginalnej substancji muru, detalu i spoin.

Należy zachować istniejące historyczne elementy stolarki i ślusarki, w szczególności drewniane wrota, oraz poddać je konserwacji. Wskazane jest uporządkowanie przekształceń wtórnych w zakresie otworów okiennych i drzwiowych, z dążeniem, w miarę możliwości, do przywrócenia ich właściwych proporcji i form zgodnych z charakterem zabudowy folwarcznej.

Należy prowadzić okresową kontrolę stanu technicznego budynku, w szczególności konstrukcji murowanej, więźby dachowej, pokrycia dachowego, elewacji oraz stref narażonych na zawilgocenie.

Z uwagi na objęcie obiektu ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków, wszelkie prace w jego obrębie muszą być przeprowadzane w konsultacji i za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

**Kinga Makowska
Michał Horbowicz
Ochrona Zabytków KRESY
03.2026 r.**

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

1. Nazwa

OBORA
w zespole DWORSKO-PARKOWYM

2. Czas powstania

2. połowa XIX w.

3. Miejscowość

DĘBOWO

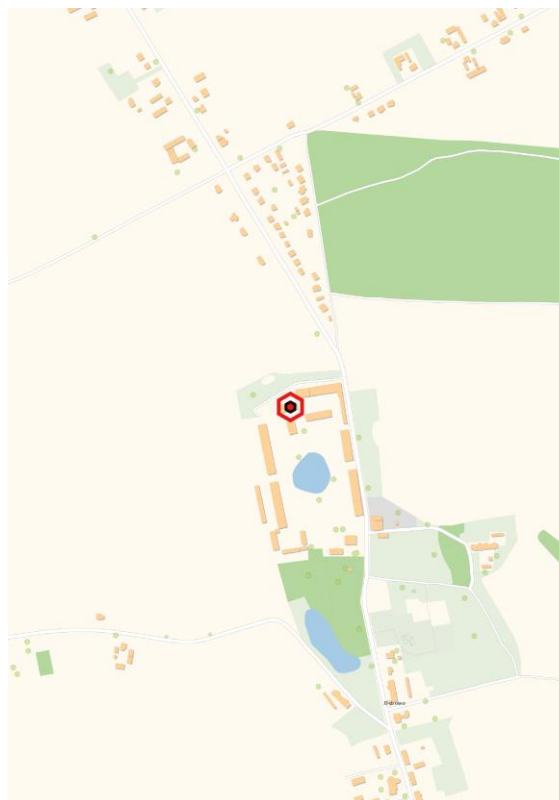
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

widok w kierunku północno-wschodnim

widok w kierunku północno-zachodnim

Gmina Sadki – fragment mapy lokalizacyjnej z zaznaczoną lokalizacją obiektu. Opracowanie własne w środowisku QGIS na podstawie usługi WMTS „Mapa podkładowa”

4. Adres

ulica i nr: **Bohaterów 2**

nr działki: **169**

współrzędne: **53.188867, 17.491340**

5. Przynależność administracyjna

województwo **kujawsko-pomorskie**

powiat **nakielski**

gmina **Sadki**

6. Formy ochrony

Obiekt wpisany do **rejestru zabytków** pod numerem: **A/1408 z dnia 15.06.1987 r.**

Założenia dworsko-parkowe:

- Park
- Stajnia
- Stodoła
- Wolarnia
- Chlewnia
- Obora
- Wieża ciśnień
- Wozownia, ob. Magazyn
- Dom mieszkalny

8. Historia, opis i wartości

Dębowo zachowało czytelny układ przestrzenny związany z funkcjonowaniem dawnego majątku ziemskiego, którego istotnym elementem była rozbudowana zabudowa gospodarcza. Budynki inwentarskie, sytuowane w obrębie podwórza folwarcznego, odznaczały się funkcjonalnością oraz starannym opracowaniem elewacji, charakterystycznym dla XIX-wiecznych założeń tego typu.

Budynek dawnej obory wzniesiony został w drugiej połowie XIX w. Założony jest na planie prostokąta, parterowy z użytkowym poddaszem, przykryty dachem dwuspadowym.

Budynek jest murowany z cegły ceramicznej, nietynkowany, posadowiony na kamiennym cokole. Elewacje opracowane są w sposób regularny. Elewacja podłużna posiada układ siedmioosiowy, z rytmicznie rozmieszczonymi otworami okiennymi i drzwiowymi.

Charakterystycznym elementem kompozycji elewacji są dwa pionowe akcenty w formie pozornych ryzalitów, zwieńczone schodkowymi szczytami. W ich obrębie znajdują się otwory drzwiowe oraz okrągłe okna w partii poddasza.

Elewacje wzbogacone są tynkowanymi blendami zamkniętymi ostrołukowo, stanowiącymi istotny element dekoracyjny budynku. W partii poddasza widoczne są również otwory wentylacyjne oraz detal ceglany, podkreślający horyzontalne i wertykalne podziały elewacji.

Stolarka i ślusarska okienna i drzwiowa zachowana jest fragmentarycznie. W wielu miejscach jest zdegradowana lub wymieniona na współczesną. Część otworów uległa wtórnym przekształceniom.

Pokrycie dachowe wykonane jest z płyt falistych, azbestowo-cementowych, z widocznymi zabrudzeniami i nawarstwieniami biologicznymi.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania obiektu należy ocenić jako stosunkowo dobry, przy zachowanej formie architektonicznej, czytelnej kompozycji elewacji oraz istotnych walorach architektonicznych i materiałowych. Widoczne są jednak lokalne przekształcenia wtórne oraz objawy zużycia materiałowego.

Należy dążyć do zachowania bryły budynku, w tym jego gabarytów, proporcji, regularnej kompozycji elewacji oraz formy dachu dwuspadowego.

Szczególnej ochrony wymaga kompozycja elewacji, w tym układ osiowy, tynkowane blendy oraz charakterystyczne płytkie występy elewacyjne zwieńczone schodkowymi szczytami. Wskazane jest prowadzenie prac konserwacyjnych elewacji ceglanych, obejmujących oczyszczenie powierzchni, uzupełnienie ubytków oraz naprawę spoin z zastosowaniem materiałów i technologii dostosowanych do historycznego charakteru oraz sposobu wykonania muru.

Rekomenduje się uporządkowanie wtórnych przekształceń w obrębie otworów okiennych i drzwiowych oraz, w miarę możliwości, przywrócenie ich właściwych proporcji, form i podziałów zgodnych z historycznym charakterem obiektu.

Należy dążyć do wymiany pokrycia dachowego z płyt falistych, na materiał bardziej odpowiadający historycznemu charakterowi budynku, przy zachowaniu formy dachu i konstrukcji więźby.

Wskazana jest konserwacja zachowanych historycznych elementów stolarki. W przypadku elementów wtórnych, zdegradowanych lub wymagających wymiany należy stosować rozwiązania materiałowe, proporcje i podziały nawiązujące do historycznego charakteru obiektu.

Z uwagi na objęcie obiektu ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków, wszelkie prace w jego obrębie muszą być przeprowadzane w konsultacji i za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

**Kinga Makowska
Michał Horbowicz
Ochrona Zabytków KRESY
03.2026 r.**

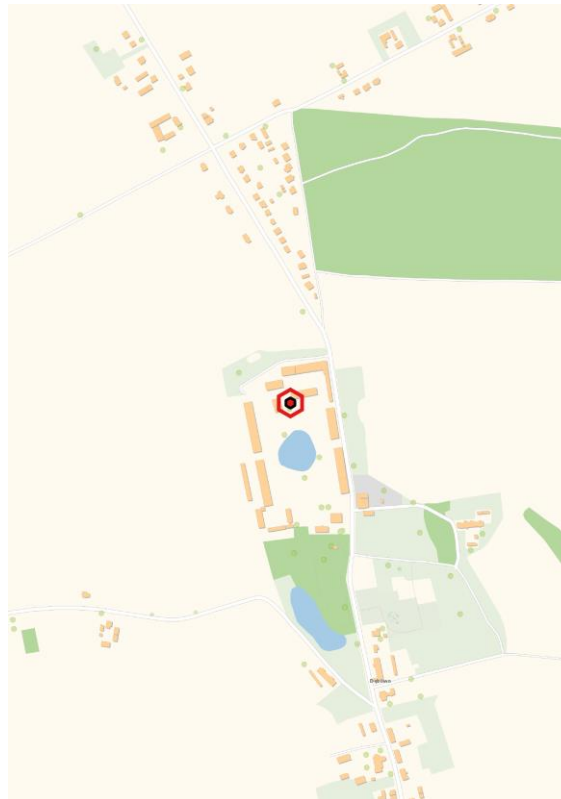
11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość	
1. Nazwa		2. Czas powstania		DĘBOWO	
WIEŻA CIŚNIEŃ w zespole DWORSKO-PARKOWYM		2. połowa XIX w.			
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym				4. Adres	
 widok w kierunku północnym				ulica i nr: Bohaterów 2	
				nr działki: 169	
				współrzędne: 53.188568, 17.491751	
				5. Przynależność administracyjna	
				województwo kujawsko-pomorskie	
				powiat nakielski	
				gmina Sadki	
				6. Formy ochrony	
				Obiekt wpisany do rejestr zabytków pod numerem: A/1408 z dnia 15.06.1987 r.	
				Założenia dworsko-parkowe:	
				• Park • Stajnia • Stodoła • Wolarnia • Chlewnia • Obora • Wieża ciśnień • Wozownia, ob. Magazyn • Dom mieszkalny	

widok w kierunku północnym

Gmina Sadki – fragment mapy lokalizacyjnej z zaznaczoną lokalizacją obiektu. Opracowanie własne w środowisku QGIS na podstawie usługi WMTS „Mapa podkładowa”

8. Historia, opis i wartości

W obrębie zespołów folwarcznych, obok zabudowy mieszkalnej i inwentarskiej, funkcjonowały również obiekty techniczne związane z obsługą infrastruktury majątku. Stanowiły one element zaplecza funkcjonalnego gospodarstwa, służący jego bieżącemu funkcjonowaniu.

Wieżowy obiekt techniczny, określany jako wieża ciśnień, a w części dokumentacji jako stacja transformatorowa, wzniesiony został około 1870 r. Obiekt zlokalizowany jest w północnej części zespołu folwarcznego. Rozbieżność w określeniu funkcji wymaga ostrożnej interpretacji; funkcja transformatorowa mogła mieć charakter wtórny lub wynikać z późniejszego sposobu użytkowania obiektu.

Obiekt założony jest na planie zbliżonym do kwadratu i posiada zwartą, wertykalną formę. Budynek jest murowany z cegły ceramicznej, z częściowym zastosowaniem tynkowanych blend i pól dekoracyjnych.

Bryła obiektu jest kilkukondygnacyjna, z lekkim rozszerzeniem w partii górnej. Elewacje opracowane są w sposób dekoracyjny, z zastosowaniem ceglanych gzymsów, opasek oraz licznych tynkowanych blend zamkniętych łukowo. Pomimo technicznego charakteru obiektu nadano mu starannie opracowaną formę architektoniczną.

Otwory okienne są niewielkie, rozmieszczone nieregularnie, częściowo zachowane w formie historycznej. Zachowane są również drewniane drzwi wejściowe oraz dekoracyjnie opracowany portal wejściowy.

Na elewacjach widoczne są ślady wtórnego użytkowania i późniejszych instalacji, w tym montaż oświetlenia zewnętrznego. Wartość zabytkowa obiektu wynika z jego funkcji jako elementu technicznego zaplecza dawnego zespołu folwarcznego, zachowanej wieżowej bryły, ceglanej konstrukcji oraz dekoracyjnego opracowania elewacji.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania obiektu należy ocenić jako dobry, przy dobrym stopniu zachowania substancji zabytkowej oraz detalu architektonicznego.

Należy dążyć do zachowania bryły obiektu, jego formy wieżowej, proporcji oraz charakterystycznej kompozycji elewacji. Szczegółnej ochrony wymagają ceglane detale architektoniczne, tynkowane blendy, pola dekoracyjne oraz gzymsy.

Wskazane jest przeprowadzenie prac konserwacyjnych elewacji, obejmujących oczyszczenie powierzchni ceglanych i tynkowanych, uzupełnienie ubytków tynku w blendach i polach dekoracyjnych oraz naprawę spoin w partiach ceglanych, z zastosowaniem materiałów i technologii dostosowanych do historycznego charakteru obiektu.

Rekomenduje się naprawę i uzupełnienie zniszczonych elementów pokrycia dachowego oraz detali w partii okapu, z zachowaniem formy dachu i charakteru architektonicznego obiektu.

Należy zachować istniejącą historyczną stolarkę drzwiową oraz, w miarę możliwości, poddać ją konserwacji. Wskazane jest również uporządkowanie elementów wtórnych, w tym instalacji zewnętrznych, w sposób minimalizujący ich wpływ na odbiór zabytku i nienaruszający jego substancji.

Należy prowadzić okresową kontrolę stanu technicznego obiektu, w szczególności pokrycia dachowego, detali okapu, elewacji, spoin, tynkowanych blend oraz stolarki drzwiowej.

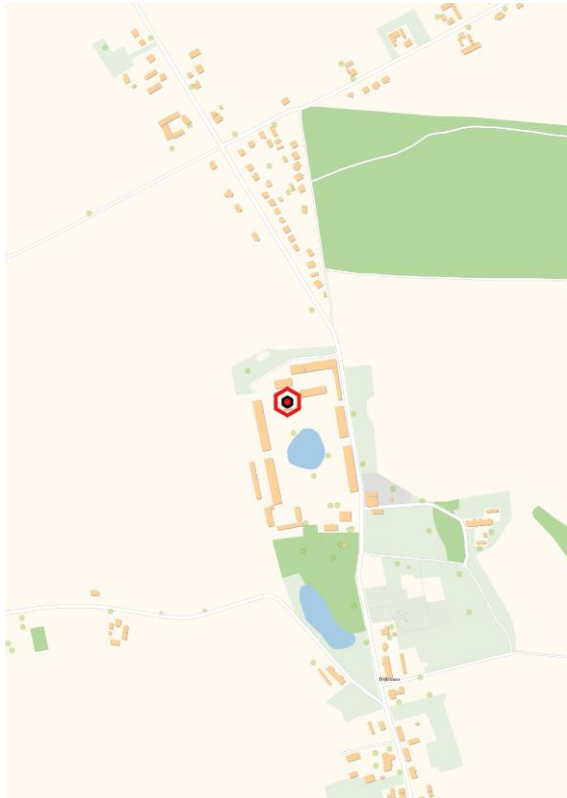
Z uwagi na objęcie obiektu ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków, wszelkie prace w jego obrębie muszą być przeprowadzane w konsultacji i za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

**Kinga Makowska
Michał Horbowicz
Ochrona Zabytków KRESY
03.2026 r.**

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość	
1. Nazwa		2. Czas powstania		DĘBOWO	
WOZOWNIA w zespole DWORSKO-PARKOWYM		2. połowa XIX w.			
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym				4. Adres	
 widok w kierunku południowo-wschodnim				ulica i nr: Bohaterów 2	
				nr działki: 169	
 widok w kierunku południowo-zachodnim				współrzędne: 53.188552, 17.491415	
				5. Przynależność administracyjna	
 Gmina Sadki – fragment mapy lokalizacyjnej z zaznaczoną lokalizacją obiektu. Opracowanie własne w środowisku QGIS na podstawie usługi WMTS „Mapa podkładowa”				województwo kujawsko-pomorskie	
				powiat nakielski	
				gmina Sadki	
				6. Formy ochrony	
				Obiekt wpisany do rejestrzabytków pod numerem: A/1408 z dnia 15.06.1987 r.	
				Założenia dworsko-parkowe:	
				• Park	
				• Stajnia	
				• Stodoła	
				• Wolarnia	
				• Chlewnia	
				• Obora	
				• Wieża ciśnień	
				• Wozownia, ob. Magazyn	
				• Dom mieszkalny	

8. Historia, opis i wartości

Zespół folwarczny w Dębowie obejmuje różnorodne budynki gospodarcze, których forma i układ podporządkowane były organizacji pracy dawnego majątku. Obiekty takie jak wozownie i magazyny pełniły istotną rolę w obsłudze transportu, przechowywaniu sprzętu oraz funkcjonowaniu zaplecza gospodarczego zespołu.

Budynek dawnej wozowni wzniesiony został w drugiej połowie XIX w. Obiekt zlokalizowany jest w północnej części zespołu folwarcznego, w sąsiedztwie wieży ciśnień.

Budynek założony jest na planie prostokąta. Jest to obiekt parterowy, o wysokiej kondygnacji użytkowej, przykryty dachem dwuspadowym. Wzniesiony został z cegły ceramicznej w wątku krzyżowym i posadowiony na kamiennym cokole. Elewacje opracowane są w sposób oszczędny, z wykorzystaniem ceglanego detalu w postaci gzymsu podokapowego.

Elewacja podłużna podzielona jest na trzy główne pola kompozycyjne, w których znajdują się szerokie otwory wjazdowe zamknięte łukiem odcinkowym. Otwory te pełniły funkcję wrót wjazdowych dla pojazdów i sprzętu gospodarczego. Nad każdym z nich znajdują się po dwa niewielkie otwory okienne. Na elewacji widoczne są metalowe kotwy murarskie w formie okrągłych tarcz, pełniące funkcję ściągów konstrukcyjnych.

Czytelne są przekształcenia wtórne polegające na zwężeniu pierwotnych otworów wjazdowych. Wprowadzono boczne zamurowania, wyróżniające się odmiennym wątkiem ceglany.

Stolarka wrót zachowana jest częściowo i znajduje się w zróżnicowanym stanie technicznym. Pokrycie dachowe jest współczesne, wykonane z blachy.

Wartość zabytkowa obiektu wynika z jego funkcji w strukturze dawnego zespołu folwarcznego, zachowanej bryły, ceglanej konstrukcji, układu otworów wjazdowych, detalu ceglanego oraz czytelnego związku z historyczną zabudową gospodarczą majątku.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania obiektu należy ocenić jako dość dobry. Budynek zachował czytelną bryłę, gabaryty oraz związek z dawną funkcją gospodarczą, pomimo wtórnych przekształceń w obrębie otworów oraz miejscowych objawów degradacji materiałowej, w tym ubytków zapraw spoinujących i nawarstwień biologicznych.

Należy dążyć do zachowania bryły budynku, jego gabarytów, proporcji oraz formy dachu dwuspadowego. Wskazane jest zachowanie i konserwacja ceglanej struktury elewacji, w tym gzymsu podokapowego oraz kamiennego cokołu.

Rekomenduje się przeprowadzenie prac konserwacyjnych elewacji, obejmujących oczyszczenie powierzchni, usunięcie nawarstwień biologicznych, uzupełnienie ubytków zapraw spoinujących oraz naprawę miejsc zdegradowanych, z zastosowaniem materiałów i technologii dostosowanych do historycznego charakteru oraz sposobu wykonania muru.

Należy zachować czytelność pierwotnych otworów wjazdowych. W miarę możliwości, na podstawie rozpoznania zachowanych śladów i układu ceglanego, wskazane jest dążenie do przywrócenia ich właściwych proporcji i szerokości.

Należy unikać dalszych przekształceń elewacji oraz wprowadzania nowych elementów mogących zaburzać kompozycję budynku. Wskazane jest prowadzenie okresowej kontroli stanu technicznego obiektu, w szczególności konstrukcji murowanej, pokrycia dachowego, gzymsu, cokołu, spoin oraz stref narażonych na zawilgocenie.

Z uwagi na wpis obiektu do rejestru zabytków prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane oraz inne działania wymagające pozwolenia na podstawie przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami należy prowadzić po uzyskaniu pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

**Kinga Makowska
Michał Horbowicz
Ochrona Zabytków KRESY
03.2026 r.**

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość	
1. Nazwa		2. Czas powstania		DĘBOWO	
DOM MIESZKALNY w zespole DWORSKO-PARKOWYM		2. połowa XIX w. (?)			
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym				4. Adres	
				ulica i nr: -	
				nr działki: -	
Budynek ujęty w rejestrze zabytków jako dom w zespole dworsko-parkowym.				współrzędne: -	
				5. Przynależność administracyjna	
				województwo kujawsko-pomorskie	
Brak fotografii obiektu – nie wykonano fotografii obiektu z uwagi na brak możliwości jego jednoznacznej identyfikacji w terenie..				powiat nakielski	
				gmina Sadki	
				6. Formy ochrony	
				Obiekt wpisany do rejestru zabytków pod numerem: A/1408 z dnia 15.06.1987 r.	
				Założenia dworsko-parkowe:	
				• Park • Stajnia • Stodoła • Wolarnia • Chlewnia • Obora • Wieża ciśnień • Wozownia, ob. Magazyn • Dom mieszkalny	

8. Historia, opis i wartości

-

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania obiektu nie może zostać jednoznacznie oceniony ze względu na brak możliwości jego identyfikacji w terenie. W trakcie rozpoznania terenowego nie stwierdzono budynku, który można byłoby bezspornie powiązać z domem ujętym w rejestrze zabytków jako element zespołu dworsko-parkowego w Dębowie.

Wskazane jest podjęcie działań weryfikacyjnych mających na celu ustalenie, czy obiekt zachował się w zmienionej formie, został rozebrany, czy też został błędnie lub nieprecyzyjnie oznaczony w dotychczasowej dokumentacji.

W przypadku potwierdzenia, że obiekt nie istnieje lub utracił wartości będące podstawą objęcia go ochroną rejestrową, zasadne będzie rozważenie podjęcia właściwej procedury administracyjnej dotyczącej weryfikacji wpisu do rejestru zabytków, w tym ewentualnego skreślenia obiektu z rejestru lub doprecyzowania zakresu wpisu.

Do czasu formalnego wyjaśnienia statusu obiektu wszelkie działania dotyczące terenu, na którym mógł być zlokalizowany, powinny być prowadzone z ostrożnością i z uwzględnieniem faktu, że obiekt figuruje w rejestrze zabytków jako element zespołu dworsko-parkowego.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

Michał Horbowicz
Ochrona Zabytków KRESY
03.2026 r.

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość	
1. Nazwa		2. Czas powstania		DĘBOWO	
PARK w zespole DWORSKO-PARKOWYM		2. połowa XIX w.			
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym				4. Adres	
				ulica i nr: Bohaterów 2	
				nr działki: 169; 180 (fragment)	
				współrzędne: 53.185728, 17.492905	
				5. Przynależność administracyjna	
				województwo kujawsko-pomorskie	
				powiat nakielski	
				gmina Sadki	
				6. Formy ochrony	
				Obiekt wpisany do rejestru zabytków pod numerem: A/1408 z dnia 15.06.1987 r.	
				Założenia dworsko-parkowe:	
				• Park	
				• Stajnia	
				• Stodoła	
				• Wolarnia	
				• Chlewnia	
				• Obora	
				• Wieża ciśnień	
				• Wozownia, ob. Magazyn	
				• Dom mieszkalny	
Mapa założenia folwarcznego i dworsko – parkowego z wyznaczeniem przestrzeni parku o powierzchni ponad 3 ha					

Mapa założenia folwarcznego i dworsko – parkowego z wyznaczeniem przestrzeni parku o powierzchni ponad 3 ha

8. Historia, opis i wartości

Dębowo jest miejscowością o czytelnym układzie ruralistycznym, ukształtowanym w oparciu o funkcjonowanie dawnego majątku ziemskiego. Do dziś w strukturze przestrzennej wsi wyraźnie zaznacza się zespół dworsko-folwarczny, stanowiący istotny element historycznej kompozycji miejscowości.

Istotnym elementem założenia dworsko-folwarcznego w Dębowie jest park o charakterze krajobrazowym, stanowiący integralną część kompozycji przestrzennej dawnego majątku. Park pełnił funkcję reprezentacyjną i rekreacyjną, a jednocześnie porządkował relacje przestrzenne pomiędzy częścią rezydencjonalną a gospodarczą.

Park dworski zlokalizowany jest w południowej części zespołu dworsko-folwarcznego.

Założenie ma charakter krajobrazowy i zostało ukształtowane na planie nieregularnym. Kompozycja parku oparta była na swobodnym układzie zieleni wysokiej i niskiej, z wykorzystaniem naturalnych walorów terenu.

W centralnej części parku znajduje się zbiornik wodny o nieregularnej formie, stanowiący istotny element kompozycyjny i krajobrazowy założenia. Częściowo zachował się starodrzew, w tym okazałe egzemplarze drzew liściastych, stanowiące jeden z najważniejszych elementów historycznej struktury parku.

Czytelne są fragmenty dawnego układu komunikacyjnego, w tym zachowany ciąg pieszy przebiegający przez teren parku. Od strony wschodniej, wzdłuż ul. Bohaterów, park oddzielony jest pełnym murem ceglany, stanowiącym wyraźną granicę założenia. W murze zachowała się furtka wejściowa.

Wartość zabytkowa parku wynika z jego funkcji jako części dawnego zespołu dworsko-folwarcznego, zachowanego charakteru krajobrazowego, obecności starodrzewu, zbiornika wodnego, reliktów układu komunikacyjnego oraz historycznego ogrodzenia od strony ul. Bohaterów.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania parku należy ocenić jako dostateczny. Zachowana jest ogólna struktura przestrzenna założenia oraz wybrane elementy historyczne, w tym starodrzew, zbiornik wodny, fragmenty układu komunikacyjnego oraz mur ceglany od strony ul. Bohaterów. Jednocześnie czytelne są objawy częściowej degradacji układu kompozycyjnego i zieleni.

Należy dążyć do zachowania historycznego układu przestrzennego parku, w tym jego nieregularnego, krajobrazowego charakteru oraz relacji z zabudową dawnego zespołu dworsko-folwarcznego.

Wskazane jest prowadzenie prac porządkowych i pielęgnacyjnych zieleni, obejmujących selektywne usuwanie samosiewów, pielęgnację starodrzewu oraz zachowanie najcenniejszych egzemplarzy drzew. Prace te powinny być poprzedzone oceną stanu sanitarnego drzewostanu.

Rekomenduje się uporządkowanie i, w miarę możliwości, odtworzenie historycznego układu komunikacyjnego parku, w tym przebiegu dawnych ścieżek i alei, na podstawie rozpoznania terenowego oraz dostępnych materiałów archiwalnych.

Należy zachować, utrzymywać i porządkować zbiornik wodny jako istotny element kompozycji krajobrazowej założenia. Wskazane jest również zachowanie i konserwacja istniejących elementów ogrodzenia, w szczególności muru ceglano od strony ul. Bohaterów oraz zachowanej furtki.

Rekomenduje się opracowanie koncepcji rewaloryzacji parku, poprzedzonej rozpoznaniem historycznym, dendrologicznym i kompozycyjnym, określającej zachowane elementy historycznego układu oraz kierunki dalszych działań porządkowych i konserwatorskich.

Z uwagi na wpis obiektu do rejestru zabytków prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, prace przy zieleni oraz inne działania wymagające pozwoleń na podstawie przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami należy prowadzić po uzyskaniu pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

**Kinga Makowska
Michał Horbowicz
Ochrona Zabytków KRESY
03.2026 r.**

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość	
1. Nazwa		2. Czas powstania		DĘBOWO	
GORZELNIA		1902 r.			
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym				4. Adres	
				ulica i nr: Dębowo	
				nr działki: 175	
				współrzędne: 53.186933, 17.493831	
				5. Przynależność administracyjna	
				województwo kujawsko-pomorskie	
				powiat nakielski	
				gmina Sadki	
				6. Formy ochrony	
				Obiekt ujęty w wojewódzkiej ewidencji zabytków	
				Obiekt ujęty w Gminnej ewidencji zabytków Gminy Sadki, przyjętej Zarządzeniem nr 94.2022 Wójta Gminy Sadki z dnia 1 grudnia 2022 r.	
				Gmina Sadki – fragment mapy lokalizacyjnej z zaznaczoną lokalizacją obiektu. Opracowanie własne w środowisku QGIS na podstawie usługi WMTS „Mapa podkładowa”	

Dębowo posiada czytelny układ przestrzenny związany z funkcjonowaniem dawnego majątku ziemskiego. Istotnym elementem tego układu jest zespół folwarczny z zabudową gospodarczą, inwentarską i techniczną, podporządkowaną organizacji produkcji rolnej oraz przetwórstwa płodów rolnych. Jednym z najważniejszych obiektów tej części założenia jest budynek dawnej gorzelni.

Budynek gorzelni zlokalizowany jest po wschodniej stronie zespołu folwarcznego, przy ul. Bohaterów. Obiekt wzniesiono w 1902 r., według danych historycznych w okresie, gdy majątek należał do rodziny Martini.

Budynek jest murowany z cegły pełnej, w wątku krzyżowym, posadowiony na kamiennie-ceglanym cokole. Zasadniczą bryłą założona jest na rzucie prostokąta, z wysuniętą częścią boczną nadającą całości rzut zbliżony do litery „L”. Obiekt jest dwukondygnacyjny, z użytkowym poddaszem, nakryty dachem dwuspadowym. Od strony północnej do bryły głównej przylega niższa, parterowa przybudówka o dachu jednospadowym, powiązana funkcjonalnie z budynkiem. W części tylnej zachowany jest wysoki komin ceglany, związany z przemysłową funkcją obiektu.

Elewacje opracowane są w cegle licowej, z wyraźnym podziałem na osie i pola elewacyjne, rozdzielone lizenami. Elewacja frontowa artykułowana jest trójosiowo, natomiast wysunięta część boczna posiada układ dwuosiowy, co nadaje kompozycji asymetryczny charakter. Otwory okienne i drzwiowe zamknięte są łukami odcinkowymi. Stolarka okienna zachowana jest częściowo; występują okna historyczne, krosnowe, wielopolowe, a także stolarka współczesna o zmienionych podziałach. W partii piwnic widoczne są częściowo zamurowane otwory okienne.

Istotnym elementem dekoracyjnym elewacji są ceglane gzymsy, w tym gzyms międzykondygnacyjny o motywie ząbkowania oraz gzymsy wieńczące. Czytelne są również metalowe kotwy konstrukcyjne w formie okrągłych tarcz, spinające mury budynku.

Według danych archiwalnych wewnątrz obiektu mieściło pierwotnie funkcje produkcyjne związane z procesem gorzelnianym, w tym m.in. słodownię, fermentownię i kotłownię, a także pomieszczenia pomocnicze oraz mieszkalne na wyższych kondygnacjach.

Wartość zabytkowa obiektu wynika z jego funkcji w strukturze dawnego zespołu folwarcznego, zachowanej bryły, ceglanej konstrukcji, komina przemysłowego, detalu architektonicznego oraz czytelnego związku z dawnym zapleczem produkcyjnym majątku.

Stan zachowania obiektu należy ocenić jako dość dobry, przy zachowanej historycznej bryle, kompozycji elewacji oraz istotnych elementach detalu architektonicznego. Budynek posiada wysokie wartości zabytkowe jako przykład architektury przemysłowej początku XX w., związanej z funkcjonowaniem zespołu folwarcznego.

Należy dążyć do zachowania historycznej formy budynku, w tym jego bryły, układu przestrzennego, kompozycji elewacji oraz podziałów wyznaczonych przez osie, pola elewacyjne i lizeny. Szczególnej ochrony wymagają ceglane detale architektoniczne, w tym gzymsy, opaski, lizeny oraz dekoracyjne opracowanie elewacji.

Należy zachować i konserwować historyczną substancję ceglana, z zastosowaniem materiałów i technologii dostosowanych do charakteru obiektu oraz sposobu wykonania muru. Wskazane jest oczyszczenie elewacji z zabrudzeń, nawarstwień biologicznych i porostów przy użyciu metod dobranych do stanu zachowania cegły, niepowodujących uszkodzenia jej lica.

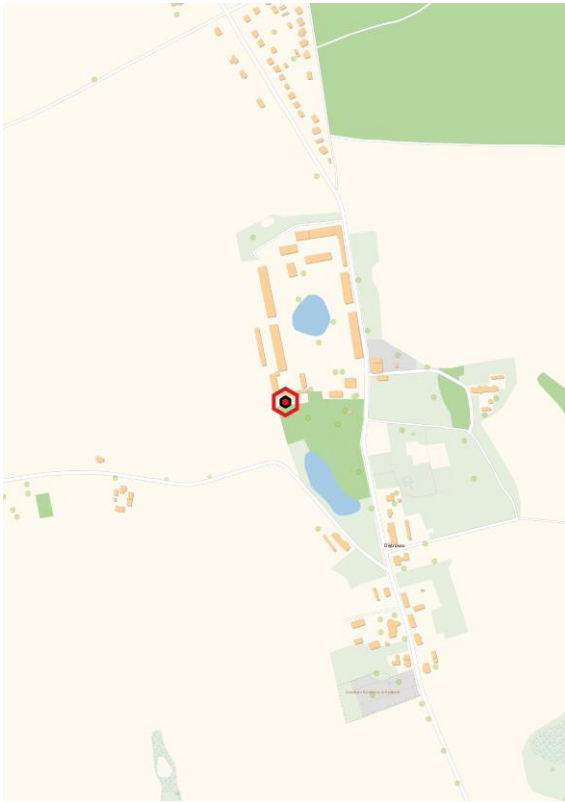
W zakresie stolarki okiennej i drzwiowej zaleca się zachowanie oraz konserwację elementów historycznych. W przypadku konieczności wymiany elementów zdegradowanych lub wtórnych należy stosować rozwiązania nawiązujące do historycznych podziałów, proporcji, materiału i formy. Należy unikać wprowadzania stolarki o współczesnych, uproszczonych podziałach, niedostosowanych do charakteru obiektu.

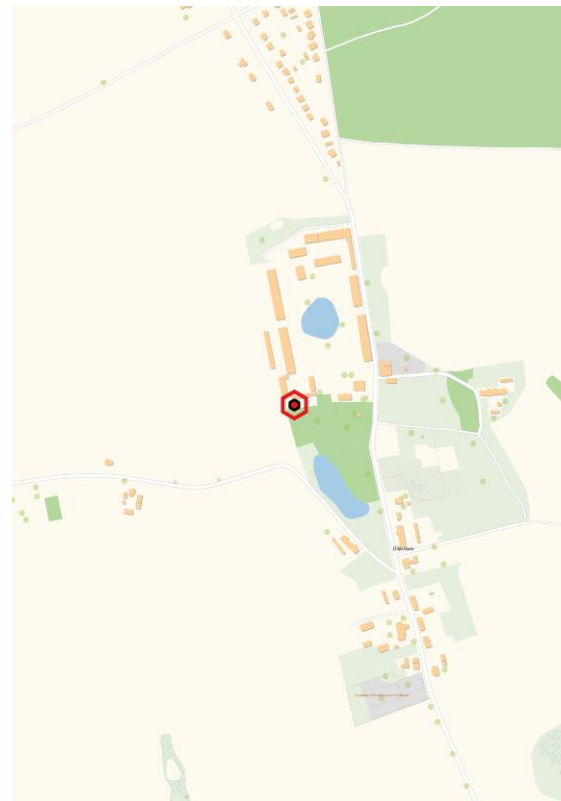
Należy zachować integralność bryły budynku wraz z przyległą częścią produkcyjną oraz kominem, stanowiącym istotny element dawnego układu technologicznego i czytelny znak przemysłowej funkcji obiektu.

Prace budowlane przy obiekcie wymagające pozwolenia na budowę lub zgłoszenia podlegają uzgodnieniu z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków w trybie przepisów Prawa budowlanego oraz ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zaleca się również wcześniejsze konsultacje z urzędem ochrony zabytków na etapie planowania prac, w tym prac niewymagających pozwolenia.

**Kinga Makowska
Michał Horbowicz
Ochrona Zabytków KRESY
03.2026 r.**

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość	
1. Nazwa		2. Czas powstania		DĘBOWO	
LODOWNIA		koniec XIX w.			
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym				4. Adres	
 widok w kierunku południowym widok w kierunku zachodnim				ulica i nr: Dębowo	
				nr działki: 169	
				współrzędne: 53.186313, 17.491300	
 Gmina Sadki – fragment mapy lokalizacyjnej z zaznaczoną lokalizacją obiektu. Opracowanie własne w środowisku QGIS na podstawie usługi WMTS „Mapa podkładowa”				5. Przynależność administracyjna	
				województwo kujawsko-pomorskie	
				powiat nakielski	
				gmina Sadki	
				6. Formy ochrony	
				Obiekt usytuowany na terenie wpisanym do rejestru zabytków pod numerem: A/1408 z dnia 15.06.1987 r.	
				Obiekt ujęty w wojewódzkiej ewidencji zabytków	
				Obiekt ujęty w Gminnej ewidencji zabytków Gminy Sadki , przyjętej Zarządzeniem nr 94.2022 Wójta Gminy Sadki z dnia 1 grudnia 2022 r.	

Gmina Sadki – fragment mapy lokalizacyjnej z zaznaczoną lokalizacją obiektu. Opracowanie własne w środowisku QGIS na podstawie usługi WMTS „Mapa podkładowa”

8. Historia, opis i wartości

Wieś Dębowo ukształtowała się jako ośrodek o charakterze rolniczo-folwarcznym, którego rozwój w XIX i na początku XX w. związany był z funkcjonowaniem majątku ziemskiego. Do dziś czytelny pozostaje układ przestrzenny dawnego zespołu dworsko-folwarcznego, obejmujący część gospodarczą, dawną część mieszkalno-rezydencjonalną oraz założenie parkowe.

Lodownia zlokalizowana jest w centralno-zachodniej części zespołu, na terenie parku, w sąsiedztwie zbiornika wodnego. Obiekt powstał pod koniec XIX w. i stanowi element zaplecza gospodarczego dawnego majątku.

Jest to obiekt ziemno-murowany, częściowo zagłębiony w gruncie, ukształtowany w formie nasypu ziemnego z wejściem od strony frontowej. Konstrukcja wykonana została z cegły, widocznej w partii portalu wejściowego. Otwór wejściowy zamknięty jest łukiem odcinkowym i wyposażony w drewniane drzwi. Właściwa część użytkowa obiektu ukryta jest pod warstwą ziemi, pełniącą funkcję izolacyjną.

Lodownia służyła do utrzymywania niskiej temperatury wewnątrz obiektu, co umożliwiało przechowywanie produktów. Jej lokalizacja w obrębie parku, w pobliżu zbiornika wodnego, wiązała ją funkcjonalnie z gospodarką dawnego zespołu folwarcznego.

Wartość zabytkowa obiektu wynika z zachowanej formy, funkcji związanej z historycznym zapleczem gospodarczym majątku, ceglanej konstrukcji wejścia oraz powiązania przestrzennego z parkiem i zbiornikiem wodnym.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania obiektu należy określić jako zadowalający, przy zachowanej formie przestrzennej oraz czytelnej funkcji historycznej.

Należy dążyć do zachowania istniejącej formy obiektu, w szczególności nasypu ziemnego, układu przestrzennego oraz ceglano-ceglanego portalu wejściowego. Wskazane jest zachowanie historycznej substancji materialnej, w tym elementów ceglanych oraz zachowanych rozwiązań konstrukcyjnych.

Zaleca się uporządkowanie zieleni bezpośrednio przylegającej do obiektu, w szczególności selektywne usunięcie samosiewów i roślinności mogącej powodować degradację konstrukcji poprzez oddziaływanie systemów korzeniowych oraz sprzyjanie zawilgoceniu. Jednocześnie należy zachować parkowy charakter otoczenia lodowni.

Wskazana jest kontrola stanu zawilgocenia obiektu oraz zapewnienie właściwego odprowadzania wód opadowych, w celu ograniczenia degradacji cegły i elementów konstrukcyjnych.

W przypadku prac remontowych i konserwatorskich należy stosować materiały oraz technologie dostosowane do historycznego charakteru obiektu. Nie należy wprowadzać nowych elementów mogących zaburzyć ziemną formę lodowni lub jej relacje przestrzenne z otoczeniem.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

**Kinga Makowska
Michał Horbowicz
Ochrona Zabytków KRESY
03.2026 r.**

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość	
1. Nazwa		2. Czas powstania		DĘBOWO	
CMENTARZ RODOWY		prawdopodobnie 2. połowa XIX w.			
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym				4. Adres	
 widok w kierunku zachodnim widok w kierunku zachodnim				ulica i nr: -	
				nr działki: 169	
				współrzędne: 53.185924, 17.491398	
				5. Przynależność administracyjna	
				województwo kujawsko-pomorskie	
				powiat nakielski	
				gmina Sadki	
				6. Formy ochrony	
				Obiekt usytuowany na terenie wpisanym do rejestru zabytków pod numerem: A/1408 z dnia 15.06.1987 r.	
				Obiekt ujęty w Gminnej ewidencji zabytków Gminy Sadki, przyjętej Zarządzeniem nr 94.2022 Wójta Gminy Sadki z dnia 1 grudnia 2022 r.	

8. Historia, opis i wartości

Dębowo jest miejscowością o układzie przestrzennym kształtowanym w XIX w. w związku z funkcjonowaniem majątku ziemskiego. Do dziś czytelny pozostaje podział na część gospodarczą oraz towarzyszącą jej część rezydencjonalno-parkową, stanowiące elementy dawnego założenia dworsko-folwarcznego.

Park krajobrazowy, zlokalizowany w obrębie zespołu, pełnił funkcje reprezentacyjne i użytkowe. W jego granicach sytuowano również elementy związane z funkcjonowaniem majątku, w tym obiekty gospodarcze, takie jak lodownia, oraz miejsca o charakterze symbolicznym i sepulkralnym.

Dawny cmentarz rodowy, związany z właścicielami majątku, zlokalizowany jest w zachodniej części zespołu, w północnej części parku, w sąsiedztwie lodowni. Obiekt stanowił miejsce pochówku związane z historią dawnego majątku ziemskiego.

Cmentarz zachowany jest obecnie w formie reliktowej. Czytelny pozostaje jedynie zarys dawnego założenia w postaci niewielkiego wyniesienia terenu oraz fragmentów ceglanych murów, stanowiących pozostałość historycznego ogrodzenia. Układ przestrzenny cmentarza uległ zatarciu; nie stwierdzono czytelnych nagrobków ani inskrypcji.

Teren dawnego cmentarza jest silnie zarośnięty roślinnością spontaniczną, co utrudnia identyfikację jego pierwotnej struktury. Pomimo znacznego stopnia degradacji obiekt posiada wartość historyczną i sepulkralną jako świadectwo funkcjonowania dawnego majątku ziemskiego oraz element historycznej struktury parku.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania cmentarza należy ocenić jako bardzo zły. Obiekt jest zaniedbany, a jego czytelność jako dawnego miejsca pochówku została w znacznym stopniu utracona. Zachowane są jedynie reliktory dawnego założenia, w tym fragmenty murów ceglanych oraz czytelne ukształtowanie terenu.

Zaleca się zachowanie istniejących reliktów cmentarza, w szczególności fragmentów ceglanych ogrodzenia oraz ukształtowania terenu, jako materialnych świadectw historycznego układu założenia. Wskazane jest przeprowadzenie prac porządkowych polegających na selektywnym usunięciu nadmiernej roślinności, zwłaszcza samosiewów drzew i krzewów mogących prowadzić do dalszej degradacji zachowanych elementów.

Rekomenduje się przeprowadzenie rozpoznania archiwalnego i terenowego w celu ustalenia pierwotnego układu cmentarza, przebiegu jego granic oraz ewentualnej lokalizacji zachowanych reliktów nagrobków, ogrodzenia lub innych elementów dawnego zagospodarowania. Działania te powinny mieć charakter nieinwazyjny i zachowawczy.

Należy wykonać dokumentację inwentaryzacyjną i fotograficzną terenu, obejmującą zachowane reliktory murów, ukształtowanie terenu, zieleń oraz ewentualne pozostałości elementów sepulkralnych. Zachowane elementy materialne należy zabezpieczyć, a w miarę możliwości wyeksponować w sposób czytelny i niepowodujący ich dalszej degradacji.

Wskazane jest ustawienie tablicy informacyjnej przypominającej o pierwotnej funkcji i historii miejsca. Nie należy dopuszczać do zabudowy terenu dawnego cmentarza ani do przekształceń mogących prowadzić do dalszego zatarcia jego historycznego charakteru.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

**Kinga Makowska
Michał Horbowicz
Ochrona Zabytków KRESY
03.2026 r.**

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków